

Helsingin kansalaiskanavat

Vesa Keskinen & Vesa Paavola

Kaupunginosahallinto on monessa suuressa kaupungissa nähty keinoksi asukkaiden osallisuusmahdollisuuksien lisäämiseen. Tehdyt tutkimukset ja saadut kokemukset osoittavat kuitenkin, että saavutetut tulokset ovat enimmäkseen jääneet laihoiksi.

Esimerkiksi Göteborgissa toteutettiin 25 kaupunginosalautakuntaan perustuva kunnanosahallinto vuonna 1990. Uudistuksen vaikutuksista on Göteborgin yliopisto tehnyt laajan ja monitahoisen tutkimuksen (Jönsson ym. 1995). Sen tulokset osoittavat jokseenkin murhaavasti, että uudistukselle asetettuja keskeisiä tavoitteita ei ole saavutettu.

Ennen uudistusta asukkaista 30% arveli, että kaupunginosahallinto parantaa "tavallisten ihmisten" vaikutusmahdollisuuksia. Neljä vuotta uudistuksen toteuttamisen jälkeen näin ajatteli enää 17% vastaajista. Myöskään asukkaiden yhteydenpito luottamushenkilöihin tai virkakoneistoon ei ole lisääntynyt, vaikka sitä tavoiteltiin.

Kaupunginosahallinnon yhtenä tavoitteena on myös lisätä asukkaiden kiinnostusta oman kaupunginosansa asioihin. Näiltä osin tutkimus osoittaa, että kaupungin asukkaiden kiinnostus omaa kaupunginosaa koskeviin asioihin ei Göteborgissa ole hallinnouudistuksen jälkeen kasvanut, vaan muutosta on tapahtunut lievästi päinvastaiseen suuntaan. Neljäsosa vastaajista ei myöskään neljä vuotta uudistuksen toteuttamisen jälkeen osannut sanoa, minkä kaupunginosalautakunnan alueeseen he kuuluvat.

Aluehallinto ei myöskään lisännyt asukkaiden tyytyväisyyttä palveluihin. Kaikissa palveluryhmissä oli niiden vastaajien osuus, joiden mielestä palvelutaso on alentunut, suurempi kuin niiden osuus, joiden mielestä palvelut ovat parantuneet.

Sen sijaan oli nähtävissä, että kaupunginosa väliset erot ovat uudistuksen toteuttamisen jälkeen kasvaneet. Varakkailla alueilla asuvat ovat palveluihin tyytyväisempiä kuin köyhemmillä alueilla asuvat. Myös muualla on alueellisen hajauttamisen todettu voimistavan kaupunkien segregatiota (van der Wouden 1996).

Göteborgin kokemukset kertovat siitä, että asukkaiden vaikutusmahdollisuudet eivät todellakaan lisääny sillä, että päätösvaltaa siirretään luottamushenkilöelimeltä toiselle, esimerkiksi sosiaalilautakunnalta ja kulttuurilautakunnalta kaupunginosalautakunnille. Ne paljastavat myös sen, että kun päätösvaltaa on pyritty viemään "lähelle kuntalaista", on samalla visusti varottu viemästä sitä "kuntalaiselle asti".

Nämä tulokset antavat vahvaa tukea sille hallintokeskustelulle, jossa nähdään, että aika on jo ajamassa kaavamaisien lähidemokratian käsitusten ohi. Asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen on monimuotoinen kysymys, johon maantieteellisiin rajoihin perustuva aluehallinto ei anna välttämättä parasta ratkaisua.

Tämän hetken kaupunkilaiselle lähiympäristö on entistä vähemmän maantieteellinen ja entistä enemmän sosiaalinen käsite. Kuten Ulrich Beck (1995) on todennut, ihminen luo elämäntyyliinsä kuulumalla omasta valinnastaan monenlaisiin sosiaalisiin yhteisöihin. Nämä rakentuvat esimerkiksi työn, harrastusten, elämäntapojen ja viestinnän välineiden ympärille, ja niissä käytetään myös hyväksi tietotekniikan etäisyyksiä vähentävää vaikutusta.

Jälkiteollisessa yhteiskunnassa perinteiset naapuristo, perhe ja luokkayhteisöt ovat lisäksi menettäneet merkitystään. Aktiivinen kansalainen päättää itse, mitkä yhteisöt näitä kumaties korvaavat. Uudet kansalaisyhteisöt voivat perustua asuinalueeseen mutta yhtäläillä yhteisiin elämän tapoihin, viestinnän välineisiin tai harrastuksiin. Nämä uudet yhteisöt ovat aiempaa epävakampia, satunnaisempia, haavoittuvampia ja lyhytaikaisempia (Jörgensen 1997).

Helsingin kaupungissa on aluehallinnon sijasta nähnyt tietoverkkojen hyväksikäyttö keskeisenä asukkaiden osallisuuden apuvälineenä. Verkoissa tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla asukkaat voivat seurata mitä kaupunkikonsernin päätöksenteossa tapahtuu, tehdä esityksiä sekä keskustella ajankohtaisista asioista keskenään sekä päättäjien ja virkamiesten kanssa.

Julkishallinnossa tietoverkkojen hyväksikäyttö on tähän saakka keskittynyt pääasiassa yksisuuntaiseen viestintään kuten erilaisista palveluista tiedottamiseen. Lisäksi yksittäiset ihmiset voivat antaa sähköpostilla palautetta suoraan hallinnolle ja päättäjiille tai asioida esimerkiksi sähköisten lomakkeiden avulla. Tässä internet-viestinnässä kuntalaiset nähdään pääasiassa palvelujen käyttäjinä.

Vuorovaikutuksesta voidaan puhua kuitenkin vasta sitten, kun tiedon kulku on kaksisuuntaista, keskustelevaa, ja kun myös toisten esittämät kannanotot ovat kaikkien nähtävillä. Helsingin kaupungin "Kansalaiskanavien" tarkoituksena on mahdollistaa yhtälailla keskustelu jonkun kaupunginosan kuin koko kaupungin aluetta koskevista asioista, samoin kuin keskustelupalstat tietyn hallinnon tai kaikille sektoreille yhteisistä asioista. Kuviossa 1 kuvataan asukkaiden mahdolliset osallisuuskanavat kolmen ulottuvuuden avulla.

VUOROVAIKUTTEINEN KESKUSTELUPALSTA

Helsingin kaupungin kotisivujen pääsivulle avataan "Keskustelua kaupungin kanssa" -keskustelupalsta, joka on toiminnassa aluksi vuoden keikiluna. Kerrallaan keskustellaan 2-3 aiheesta.

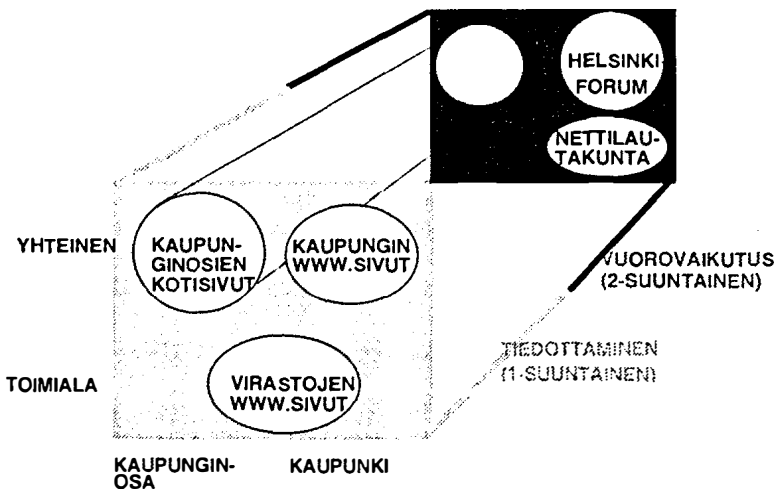
Nettitoimittaja avaa mm. keskustelun aiheet ja hallinnoi keskustelua sekä ohjaa kysymykset ja palautteen asianosaisiin virastoihin tai henkilöille.

Palsta toimii siten, että koko mielipiteen vaihto kysymyksineen ja vastauksineen ja eriävine mielipiteineen on näkyvissä. Kanavalle voi kirjoitautua myös nimettömänä. Viesti tulee ensin nettitoimittajan sähköpostilaatikkoon, josta se siirretään kaikkien nähtäville. Tässä vaiheessa asiattomuudet yms. poistetaan.

Saksasta lähtöisin olevat kaupunki- ja kaupunginosafoorumit ovat yleistyneet viime vuosina (Töölö, Kruununhaka, Maunula). Foorumeissa on pyrkimyksenä koota kaupungin eri osapuolia saman pöydän ääreen keskustelemaan yhteisistä asioista ja jäsentämään keskustelun avulla ihmisten tietämyksen ja kokemuksen kirjoa kaupungin kehittämistyön avuksi.

"Helsinki foorumi" toteutetaan netissä esim. kaksi kertaa vuodessa "Keskustelua kaupungin kanssa"-palstan rinnalla tai paikalla. Aiheina ovat esim. ajankohtaiset rakentamishankkeet, suunnittelukysymykset tai visiot.

Sähköposti ja Internet ovat arkea yhä useamassa kodissa ja työpaikalla. Kun uutta viestintä ajatellaan aidosti kuntademokratian käyttöön, tarvitaan lisää 'julkisia' koneita ja myös koulutusta niiden käyttämiseen. Helsingissä koulut, kirjastot, nuorisotalot ja asukastalot ovat jo verkotuneet.

Kuvio 1. Asukkaiden mahdolliset osallisuuskanavat Helsingin kaupungissa.

KAUPUNGINOSASIVUJEN TUKEMINEN

Alueellisten kotisivujen perusajatuksena on lähentää kaupungin ja kansalaisten välistä suhdetta erityisesti omaa aluetta koskevissa kysymyksissä. Ei-kaupalliselta pohjalta Helsinkiin on syntynyt kotisivuja, joilla alueen asukkaat, yhdistykset ja yrittäjät sekä kaupungin hallinto kohtaavat. Sivut tarjoavat mutkattoman ja tehokkaan keskusteluyhteyden a) alueen asukkaiden välille, b) asukkaiden ja alueen yritysten välille sekä c) asukkaiden ja heidän asioitaan hoitavien virallisten tahojen välille. Alueen sisäiset keskustelufoorumit tarjoavat mahdollisuuden monipuoliselle mielipiteenvaihdolle.

Kaupunki tukee sivujen luontia rahallisesti, mutta sivujen päivitys ja muu ylläpito kuuluvat asukkaiden vastuulle.

Suomen ensimmäiset kaupunginosainternet-sivut avattiin 1996 Vuosaareen. Helsingin kaupungin ja sisäasiainministeriön osallisuushankkeen rahoituksella avattiin vuonna 1997 sivut Pihlajistoon ns. Kotikatu-projektina. Tämän jälkeen paikallissivut on avattu Lauttasaareen ja Pikku Huopalahteen. Maunulan sivut avataan tammikuussa 2000. Muualta Suomesta ei löydy vastaavia kaupunginosien omia www-sivuja.

NETTILAUTAKUNTA

Lautakuntien esityslistat ja pöytäkirjat ovat yleisesti luettavissa netissä. Sitä vastoin vuorovaihteiset lautakunnan www-sivut ovat uutta Suomessa. Ideana on, että sivuilla voidaan käydä avointa keskustelua valituista lautakunnan käsitelyyn tulevista asioista ennen lautakunnan kokousta ja että keskustelu viedään tiedoksi lautakunnalle. Aiheiksi valitaan sellaisia asioita, jotka kiinnostavat ihmisiä asukkaina ja palveluiden käyttäjinä.

Nettilautakunnan kotisivun konseptiin kuuluvat seuraavat osiot:

- avoin vuorovaihteinen keskustelupalsta
- lautakunnan toimitettu asialista
- jäsenten kuvat ja yhteystiedot sekä helppo yhteydenotto lomakkeen muodossa

Pilottina Helsingissä on joukkoliikennelautakunta. Konseptin toimivuuden testaamisen jälkeen malli voidaan monistaa muille.

LÄHTEET

- Beck, Ulrich (1995): Poliitikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa, teoksessa: Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott: Nykyajan jäljillä, Vastapaino, Tampere
- Jönsson, Sten & Rubenowitz, Sigvard & Westerståhl, Jörgen (1995; red.): Decentraliserad kommun - exemplet Göteborg, SNS Förlag, Smedjebacken
- Jørgensen, Torben Beck (1997): The Public Sector in an In-Between Time, European Group of Public Administration, Leuven 10-13.9.1997
- van der Wouden, Ries (1996): Re-locating metropolitan governance, Changes in urban areas and the role of government. Paper presented at IIAS Third International Conference of Administrative Sciences, Beijing 8-11 October 1996